

VOLBY DO NÁRODNÍ RADY SLOVENSKÉ REPUBLIKY 2023: OČEKÁVANÁ ZMĚNA SMĚRU?¹

THE 2023 NATIONAL COUNCIL OF THE SLOVAK REPUBLIC ELECTIONS: AN EXPECTED CHANGE OF THE DIRECTION?

Pavel Hynčica

Daniel Šárovec

Abstrakt

Volby do Národní rady Slovenské republiky v roce 2023 byly jako volby prvního řádu pečlivě sledované. Po volbách v roce 2020 vznikla relativně málo stabilní koaliční vláda. Tato situace vyústila v pád této vlády a ke jmenování úřednické vlády, která zemi dovedla k předčasným volbám konaným v září 2023. V těchto předčasných volbách zvítězila strana SMĚR–SD, nicméně úspěšné bylo i nové uskupení HLAS–SD. Jedním z výsledků voleb byl návrat Roberta Fica do premiérského křesla. Tato kvalitativní a deskriptivně zaměřená studie předkládá komplexní analýzu, přičemž pozornost je věnována událostem v období před a po volbách. Případová studie popisuje vývoj slovenského stranického systému, zkoumá širší dopad výsledků těchto voleb a následné změny v kooperativně-kompetitivních vztazích v rámci slovenského stranického systému. Výsledky parlamentních voleb v roce 2023 potvrdily dlouhodobou polarizaci a rozdělení slovenské politické scény a společnosti.

Klíčová slova: Slovensko, Národní rada, volby, politické strany, slovenský stranický systém, koalice, opozice

JEL klasifikace: H11, K40

Abstract

The 2023 elections to the National Council of the Slovak Republic were closely followed as first-order elections. The coalition government formed after the 2020 elections was characterized by little stability. This ultimately led to the government's fall and the appointment of a caretaker government, which led the country to early elections in September 2023. In the early elections, SMER–SD won convincingly, but a new entity, HLAS–SD, was also successful. One of the outcomes was the return of Robert Fico as prime minister. This qualitative and descriptively oriented study focuses on a comprehensive analysis, considering pre-election and post-election events. The case study captures the development of the Slovak party system; it examines the broader impact of the results of these elections and the immediate changes in cooperative–competitive relations within the Slovak party system. The results of the 2023 parliamentary elections confirmed the long-term polarization and division of the Slovak political scene and society.

¹ Text byl podpořen grantem v rámci studentské grantové soutěže na UJEP v letech 2023-2025 – projekt č. UJEP-SGS-2023-63-003-3.

Keywords: Slovakia, National Council, elections, political parties, Slovak party system, coalition, opposition

JEL classification: H11, K40

ÚVOD

Slovenské volby do Národní rady 2023, které se konaly ve velmi napjaté předvolební atmosféře, přinesly další zlom ve slovenské politice. Tato případová studie se zaměřuje na postavení jednotlivých kandidujících politických subjektů z hlediska jejich ideově programové orientace, a s tím související role v rámci kooperačně-konkurenčních interakcí a konfliktních linií slovenské politiky. Dále též na analýzu jejich volebních výsledků, a tedy politických úspěchů či neúspěchů, a to v návaznosti na charakteristické rysy volebního období 2020-2023.

Určující pro vývoj slovenské politiky posledních let bylo na jedné straně působení vládní koalice zformované po předchozích volbách v roce 2020. Pro tuto koalici složenou z politických stran OĽaNO, SaS, Sme rodina a Za ľudí byla charakteristická prohlubující se krize vládnutí, která v konečném důsledku vyvrcholila konáním předčasných parlamentních voleb. Na druhé straně přímo úměrně s tím byly pro slovenskou politiku let 2020-2023 charakteristické politické úspěchy opozice, a to především v podobě opětovného vzestupu dlouhodobě působící strany SMER-SD, a dále úspěšného etablování nové strany HLAS-SD.

Hlavní pozornost je přirozeně věnována volebnímu vítězství SMER-SD a jeho příčinám. Dále se pozornost zaměřuje na postavení a roli Progresivního Slovenska, jehož relativní volební úspěch je dán tím, že se – zejména přímo úměrně s blížícími se volbami – stal fakticky hlavním vyzyvatelem SMER-SD. Samostatnou kapitolu představuje analýza etablování, role a dosažených volebních výsledků (nové) strany HLAS-SD vzniklé odštěpením od SMER-SD. Stranou pozornosti nemohou zůstat ani subjekty předchozí vládní koalice, které v důsledku krize jejího vládnutí zaznamenaly prudký pokles volební podpory – a to především ve srovnání s předchozími volbami v roce 2020. Například hnutí OĽaNO získalo o tři roky později pouze necelých 9 % hlasů, další donedávna vládní strana – Sme rodina – se již v těchto volbách ani nedostala do parlamentu. Bez zajímavosti není ani vývoj a rozdělení druhého politického subjektu, který po volbách 2020 reprezentoval politickou opozici, a to ĽSNS (ze které se zformovala Republika). A konečně se nelze nezaměřit ani na aspekty návratu dvou dlouhodobě etablovaných tradičních stran mezi parlamentní subjekty (KDH a SNS).

Tato případová studie se zaměřuje na slovenský stranický systém. Text je konstruován jako kvalitativně a deskriptivně orientovaná studie, která používá interpretativní a komparativní metody. Pracuje jednak s relevantní odbornou literaturou, výstupy z monitoringu médií a s daty Slovenského statistického úřadu. Analýza hledá odpověď na základní výzkumnou otázku: „*Jaké změny a posuny v charakteru slovenské politické scény přinesly volby do Národní rady Slovenské republiky v roce 2023 a jak tyto změny poznamenaly charakteristické rysy slovenského stranického systému?*“ Text navazuje na řadu již existujících výstupů zaměřených na volby do NR SR v minulých letech (např. Stískala, 2014; Marušiak, 2017; Filipec, 2019; Kerekeš, Pink, Šedo 2019; Sekerák, 2019; Linek, Gyárfášová, 2020;

Smolecová, Šárovec 2021; Plešivčák, 2023 a mnoho dalších). Zároveň si klade za cíl přinést analýzu voleb, na které navazovaly v roce 2024 pro Slovensko neméně podstatné volby prezidentské a evropské. Volby do NR SR 2023, jako tzv. volby prvního řádu, ukázaly, jakým zásadním proměnám slovenská politika podléhá, a to jak v krátkodobém kontextu (střídání vlád v rámci volebních cyklů), tak z hlediska dlouhodobějších perspektiv vývoje slovenského stranického systému.

1. VÝVOJOVÉ TENDENCE SLOVENSKÉHO STRANICKÉHO SYSTÉMU

Dílčí analýzy postavení a dosažených volebních výsledků jednotlivých politických subjektů se dají bezpochyby zasadit do širšího kontextu charakteristických rysů a dlouhodobých trendů formování a vývoje slovenské politické scény. Slovenský stranický systém se dlouhodobě vyznačuje řadou charakteristických rysů, kterými na jedné straně vykazuje řadu podobností se stranickými systémy kulturně a geograficky blízkých zemí středoevropského regionu, na druhé straně však řadu specifíků, díky čemuž je mj. i předmětem dlouhodobého zvláštního politologického výzkumu (o charakteristických rysech a vývojových tendencích slovenského stranického systému např. Hloušek, Kopeček, 2004; Kopeček, 2007; Leška, 2013; Bardovič, 2016; Just, 2018; Charvát, Just, 2018 atd.).

Charakteristické je pro Slovensko na jedné straně dlouhodobé hlubší rozdělení na dva ideově programové a mocenské bloky (národně konzervativní a liberálně progresivní) a s tím související specifická struktura konfliktních linií a kooperačně-konkurenčních interakcí vycházející z historických, společenských, etnokulturních ad. reálií Slovenska. Vedle toho je pak pro slovenskou politiku typická zvýšená proměnlivost a nestabilita politické scény. Charakteristická je slabá institucionalizace politických stran a jejich krátká životnost, kdy se opakovaně etabloují na politické scéně nové subjekty (viz Bakke, Sitter, 2015 nebo Deegan-Krause, Haughton, 2015). Toto bylo pro slovenskou politiku charakteristické již v 90. letech, což vynikne například ve srovnání s českým stranickým systémem. Postupem času jsou tyto jevy stále silnější.

Zvýšená proměnlivost slovenského stranického systému ještě více vynikla v posledních letech, kdy se v nadměrné míře etablovaly nové politické strany, což je dnes již hlubší fenomén, který je rovněž předmětem zvláštního politologického zkoumání (více např. Charvát, Just, 2018; Hynčica, Šárovec 2018; Hynčica, 2019; Šárovec, 2020 nebo Haughton, Rybář, Deegan-Krause, 2021). Minimálně od roku 2010 se takřka každé volby vyznačovaly tím, že se značně odlišovaly od těch předchozích, a to jak z hlediska skladby relevantních politických subjektů (úspěch nových stran), tak z hlediska dosažených volebních výsledků stran tradičních a etablovaných nebo takových, které kandidovaly aspoň ve dvou po sobě následujících volbách (srov. v tomto směru volební úspěchy a neúspěchy vybraných politických subjektů, např. SDKÚ, SMER-SD, OĽaNO v období od zmíněného roku 2010 do současnosti).

Současně však přetrvává zmíněné základní rozdělení slovenské politiky, kdy se jen mění počet, skladba a v některých aspektech (ideový profil, organizační struktura a fungování) též charakter politických subjektů reprezentujících jeden, respektive druhý blok (blíže např. Hynčica, Šárovec, 2024). Podstata jevu v podobě zmíněného ostrého blokového rozdělení

však stále zůstává, přičemž toto rozdělení slovenské politiky se postupem času (z řady důvodů) spíše prohlubuje, což představuje i významný mobilizační faktor mající vliv na volební účast, čemuž se analýza věnuje v dalších částech.

2. VOLEBNÍ OBDOBÍ 2020-2023: OD ZMĚNY KE KOLAPSU

V sobotu 30. září 2023 se na Slovensku konaly předčasné parlamentní volby, které proběhly tři roky po politické změně, která se odehrála po minulých volbách 2020. Tehdy byla vláda s dominantní účastí strany SMER-SD vystřídána vládou sestavenou z do té doby opozičních politických uskupení. Podstatné rysy volebního období 2020-2023 se proto odvíjely zejména od charakteru ve volbách 2020 vítězného uskupení OĽaNO. Toto hnutí lze identifikovat jako jeden z příkladů nových politických subjektů, přičemž v tomto případě máme co do činění se zvláště silně charakteristickými rysy, které ho odlišují od standardních politických subjektů – myšleno jak z hlediska ideově programové orientace, tak organizační struktury nebo personálního vybavení (více např. Hynčica, Šárovec, 2018). Pro OĽaNO byl charakteristický výrazný protestní a protikorupční apel, který byl také zásadní příčinou jeho volebního úspěchu v roce 2020 (Smolecová, Šárovec, 2021).

Vládní koalice zformovaná po volbách 2020 na bázi politických stran OĽaNO, Sloboda a Solidarita (SaS), Sme rodina a Za ľudí prováděla svou politiku ve výjimečné situaci, kterou určovaly dvě zásadní světové události – vypuknutí pandemie Covid 19 a války na Ukrajině. Vztah k oběma těmto zásadním událostem vytvořil jednu z významných dimenzí mezistranické soutěže, která se v zásadě překrývala s rozdělením politické scény na vládní koalici a opozici.

Pokud jde o problematiku řešení pandemie Covid 19, pak se politika vládní koalice v této oblasti vyznačovala velmi restriktivními přístupy zosobněnými mj. hlavním hygienikem Jánem Mikasem. Zásadní byla v tomto směru akce celoplošného testování, kterou realizovala vláda Igora Matoviče. Druhou záležitostí na tomto poli byla očkovací kampaň, která probíhala mj. za vydatné podpory a spoluúčasti prezidentky Zuzany Čaputové, částečně politicky spřízněné s vládní koalicí. Naproti tomu opozice, reprezentovaná zejména stranou SMER-SD, byla kritická k přístupům vlády k řešení pandemické krize, přičemž se to týkalo především právě zmíněné akce celoplošného testování a kampaně za očkování (např. iDNES.cz, 2021).

Druhou oblastí, na které se prohloubila zásadní konfliktní linie slovenské politiky, byla válka na Ukrajině a v širším kontextu zahraniční politika jako taková. Pro politiku vládní koalice byl charakteristický jasně západní vektor zahraniční politiky, který se projevoval zřetelnou podporou Ukrajiny a v tomto směru tak šlo o politiku, kterou prosazovala většina vlád zemí EU a NATO (především USA). Naproti tomu opozice, opět zejména podobě strany SMER-SD, se ve své zahraniční politice opírala o principy obhajoby národních zájmů, zahraničně politické orientace Slovenska na všechny světové strany a v neposlední řadě zdůrazňovala též význam spolupráce střeoevropských zemí v rámci V4 (např. Denik.cz, 2020). Předmětem zosílené politické konfrontace mezi vládní koalicí a opozicí byly některé konkrétní záležitosti, například smlouva o obranné spolupráci mezi Slovenskem a USA.²

² Dohoda o spolupráci v oblasti obrany mezi vládou Slovenskej republiky a vládou Spojených štátov amerických (Mzv.sk, 2022).

Dvě výše uvedená témata s mezinárodním přesahem tak v období let 2020-2023 výrazně přispěla k prohloubení a zvýraznění základní konfliktní linie slovenské politiky, která se překrývala s jejím rozdělením na vládní koalici a opozici (představovanou vedle SMER-SD ještě stranami HLAS-SD nebo LSNS). Zatímco v případě prvního tématu (Covid 19) mělo zesílení sporů mezi dvěma bloky slovenské politiky v zásadě jen mocenský charakter (spory o management dané problematiky), v případě druhého tématu (válka na Ukrajině) se ukazovaly hlubší ideové a světonázorové rozdíly mezi národně konzervativními (s tendencemi k rusofilství) a liberálními (proevropsky a prozápadně orientovanými) politickými silami, což text podrobněji analyzuje níže.

Ostré rozdělení slovenské politické scény se pak přirozeně vztahovalo k dalším kontroverzním, v tomto případě již ryze domácím, tématům. Takto byl v uplynulém volebním období předmětem zvýšeného veřejného a politického zájmu spor o fungování právního státu. Tato problematika se odvíjí od protikorupční rétoriky, kterou se vyznačovala politika OĽaNO, které se snažilo tuto rétoriku po nástupu do vlády přetavit do praktických kroků. Ještě coby opoziční formace OĽaNO opakovaně poukazovalo na, ať již reálné nebo domnělé, korupční skandály představitelů nebo nominantů SMER-SD v době jeho vládnutí (Smolecová, Šárovec, 2021).

Na základě toho pak bylo součástí zostřené politické rétoriky celkové vykreslování SMER-SD jako korupční strany obhajující mafii.³ Po svém nástupu do vlády se zejména zástupci OĽaNO snažili realizovat politiku boje s korupcí především v podobě snah o trestní postihy lidí právě z politicky konkurenční strany SMER-SD. Za tímto účelem mj. vládní koalice dosadila politicky spřízněné zástupce do orgánů justice, prokuratury či policie. Jistým vyvrcholením bylo v tomto směru zvolení Daniela Lipšice do čela Úřadu speciální prokuratury (Ct24.ceskatelevize.cz, 2021).

D. Lipšic byl dlouholetým politikem, který mj. v předchozích parlamentních volbách v roce 2016 kandidoval za OĽaNO. Tematika zápasu s korupcí a postihování hospodářské kriminality tak dostala výsostně politický rozměr, který výrazně přispíval k dalšímu prohlubování konfrontace ve slovenské politice. Reakcí opozice na politiku vládní koalice na tomto poli byly zejména pravidelné tiskové konference, na kterých představitelé opoziční strany SMER-SD poukazovali na zneužívání trestního práva a manipulace v politicky citlivých trestních řízeních orgány činnými v této oblasti, zejména Národní kriminální agentury (NAKA) a Úřadu speciální prokuratury (Spravy.rtv.sk, 2022).

Další oblastí, která byla určující pro formování a vývoj slovenské politiky, byla sociálně ekonomická témata, zejména problematika drahých energií (iDNES.cz, 2022). V tomto směru se spíše potvrzoval význam dlouhodobě existující socioekonomické konfliktní linie slovenské politiky v souladu s pravo-levým schématem, který rovněž v základních rysech odpovídal politické konstelaci v letech 2020-2023, pokud jde o podobu vládní koalice a opozice.

Ve všech zmíněných oblastech, ať již domácí nebo zahraniční politiky, se vláda postupem času dostávala do stále hlubší krize, což dokládá zřetelný a kontinuální pokles volebních preferencí stran tvořících vládní koalici. Ve volbách 2020 vítězné uskupení OĽaNO kleslo z 25 % získaných ve volbách 2020 na cca 8–10 %, další koaliční strana – Sme rodina – se již v

³ Takto bylo OĽaNO nastavené až do voleb, viz slogan pro tyto volby – *Vyhrá mafia alebo ľudia* (Obyčajniludia.sk, 2023).

těchto volbách nedostala do parlamentu a konečně uskupení Za ľudí se během let 2020-2023 fakticky rozpadlo. Podle některých mediálních výstupů si i dokonce někteří vládní politici stěžovali na to, že Igor Matovič jako premiér neplní dohody (Perlínová, 2021).

Hlavním personálním symbolem neúspěšného vládnutí na Slovensku v období po volbách 2020 byl tak právě Igor Matovič, politik s velmi svérázným politickým stylem. Jeho politické úspěchy vyvrcholily přesvědčivým volebním vítězstvím OĽaNO ve volbách 2020, následně se pak postupně stal dlouhodobě nejméně oblíbeným politikem. Zásadním mezníkem dlouhodobé krize vládnutí Matovičova kabinetu pak byla výměna v čele vlády na přelomu březnu a dubna 2021, kdy Igora Matoviče nahradil ve funkci premiéra Eduard Heger. Ten pak navíc krátce před volbami 2023 odešel z hnutí OĽaNO a vytvořil vlastní stranu Demokrati (Hajčáková, 2023).

Pro politiku vládní koalice byly charakteristické prohlubující se vnitřní rozpory mezi jejími jednotlivými subjekty, přičemž zásadní byly zejména konflikty mezi OĽaNO a SaS. Ty vyvrcholily na konci roku 2022 rozpadem vládní koalice. Závěrečná fáze volebního období pak byla ve znamení nástupu úřednické vlády Ľudovíta Ódora. Na konci ledna 2023 přijali poslanci Národní rady Slovenské republiky usnesení o zkrácení volebního období a v důsledku dlouhodobě komplikovaných vztahů ve vládní koalici a vlekoucí se politické krize se tedy nakonec na Slovensku konaly předčasné parlamentní volby (Ct24.ceskatelevize.cz, 2023a).

3. KONTEXT VOLEB DO NR SR 2023

Z předcházející kapitoly je zřejmé, že charakter voleb byl dán primárně politickým uspořádáním a charakterem politiky ve volebním období 2020-2023. Přímou úměrou s prohlubováním krize vládnutí kabinetů I. Matoviče, E. Hegera a Ľ. Ódora docházelo ve volebním období 2020-2023 k politickému vzestupu stran opozice. Zásadním mezníkem ve vývoji slovenské politiky bylo zformování strany HLAS-SD, která se již krátce po svém vzniku stala voličsky nejoblíbenějším subjektem. V důsledku problémů vládní koalice a jejího vládnutí byl však zásadní také opětovný vzestup SMER-SD (Hynčica, Šárovec, 2024).

Obě formace shodně využívaly všech problémů vládní koalice a přímo úměrně s postupující krizí vládnutí se zvyšoval jejich protestní a mobilizační potenciál. HLAS-SD i SMER-SD se profiloval především na poli zvýšené kritiky vládní socioekonomické, zahraniční a bezpečnostní politiky. Není možné opomenout ani personální aspekty mezistranické soutěže. Dlouhodobým charakteristickým rysem slovenské politiky je její nadměrná personalizace. V tomto směru je třeba vnímat význam lídrů stran HLAS-SD a SMER-SD Petra Pellegriniho a Roberta Fica. Pellegrini byl politikem s relativně vysokou popularitou, která se dá ukázat například na výsledcích voleb 2020, ve kterých získal 413 555 preferenčních hlasů (Volby.statistics.sk, 2020). Následně pak dlouhodobě vedl žebříček popularity politických lídrů. R. Fico je pak dlouhodobě výraznou politickou osobností, která přitom – i ve srovnání s P. Pellegrinim – dlouhodobě přispívá k polarizaci politické scény i veřejného mínění.

Pro politiku SMER-SD a zvláště jejího lídra R. Fica byla zejména v závěru volebního období 2020-2023 silně charakteristická razantní opoziční politika. SMER-SD byl tím subjektem, který měl schopnost strategické iniciativy a aktivně přinášel témata a agendu do veřejného

prostoru. Pro stranu bylo silně charakteristické ofenzivní poselství politické změny. Výrazně ofenzivní politická strategie SMER-SD se projevovala zejména častými a opakovanými tiskovými konferencemi strany, kterým byla věnována výrazná pozornost ve veřejném prostoru, přičemž tyto aktivity strana vyvíjela stále intenzivněji, a to přímo úměrně s blížícími se volbami (Ct24.ceskatelevize.cz, 2023b).

Pro opačný tábor byla charakteristická jednak politika obhajoby vládních kroků, a dále mobilizační strategie postavená na varování před (znovu)uchopením vládní moci stranou SMER-SD. Takto pojatá kampaň využívala především dlouhodobě zakořeněný odpor vůči SMER-SD a zejména jejímu lídrovi R. Ficovi v části společnosti, která se dlouhodobě identifikuje spíše s liberálními hodnotami (Novák, 2023). Dlouhodobě hluboká vládní krize však přispěla mj. ke značnému přeskupení sil a stranické proměně „antificovského“ tábora. Vedle osudů stran OĽaNO, Sme rodina a Za ľudí je třeba zmínit dlouhodobě ne příliš vysoké volební preference posledního ze čtyř subjektů tvořících vládní koalici, tj. SaS (více např. E15.cz, 2023). Z toho lze dovodit, že všechny strany této koalice se potýkaly se značnou krizí důvěry a s problémy oslovit zejména nové nebo nerozhodnuté voliče.

Uvedené skutečnosti vytvořily podhoubí pro zformování a etablování jakési „třetí kategorie“ politických formací, které byly mimo vládní koalici, zároveň však nebyly ideově i zájmově kompatibilní s opozicí, reprezentovanou zejména stranami SMER-SD a HLAS-SD. Jedná se o poměrně rozmanitou kategorii stran, a to zejména z hlediska původu jejich vzniku. Najdeme zde dlouhodobě etablované (tradiční) strany jako KDĽ, dále subjekty již etablované (Progresivní Slovensko), a též subjekty částečně přeformátované nebo zcela nově vzniklé (uskupení Modří – Most-Híd, maďarská menšinová Aliance). Z hlediska dlouhodobé struktury konfliktních linií slovenské politiky se však ve všech případech jednalo o politické strany, které tvořily jistou alternativu pro (spíše zklamané) voliče vládních stran, kteří nechtěli volit SMER-SD a vůbec reprezentanty národně konzervativní a levicové části politické scény.

Nejvýznamnější z těchto nevládních subjektů bylo Progresivní Slovensko. Tato strana patřila k těm již poměrně etablovaným, přičemž zásadním mezníkem z hlediska jeho politických úspěchů bylo vítězství Zuzany Čaputové v prezidentských volbách v roce 2019. Z. Čaputová byla jednou ze zakládajících osobností Progresivního Slovenska a do svého nástupu do funkce prezidentky byla místopředsedkyní této strany. I poté, co se z důvodu ujednání prezidentského úřadu, vzdala funkcí i členství v PS, zůstala s touto stranou značně ideově i zájmově spřízněná, přičemž to takto vnímala i značná část voličů a sympatizantů tohoto segmentu slovenské politiky a toto sepětí ještě více potvrzovalo její kroky v úřadu (Novák, 2023).⁴ V předchozích volbách 2020 získalo PS necelých 7 % hlasů. Coby samostatná politická strana by se tak dostala do parlamentu. PS však šlo do voleb 2020 v koalici se stranou Spolu a takto zformovaná koalice potřebovala na vstup do parlamentu překonat 7 % uzavírací klauzuli, což se jí těsně nepodařilo (přesný volební zisk koalice PS/Spolu byl 6,95 % hlasů) (Volby.statistics.sk, 2020). PS tak bylo v uplynulém volebním období v neparlamentní i nevládní pozici, což jí umožňovalo získávat zklamané voliče vládních stran. PS během uplynulého volebního období postupně posilovala svůj vliv v mnoha podobách. Stalo se mj. částečně i parlamentní stranou, když na svou stranu získala některé poslance, kteří odešli ze

⁴ Zapadá do toho například i jmenování premiéra úřednické vlády Ľudovíta Ódora na sklonku předchozího volebního období, který se později stal volebním lídrem Progresivního Slovenska pro volby do Evropského parlamentu v roce 2024 (Vilček, 2024).

svých mateřských stran (Tomáš Valášek).⁵ Zejména však PS posílila řada osobností, hlavně z prostředí sektoru nevládních organizací. V podobě PS došlo ke značné integraci liberálního segmentu slovenské politiky a současně toho segmentu, který se částečně překrýval se stávající vládní koalicí a byl zároveň ideově i zájmově protikladný k opozici reprezentované hlavně SMER-SD (Vochozková, 2023).

Z výše uvedených skutečností můžeme vymezit základní dimenze toho, o čem byly námi zkoumané parlamentní volby. První dimenzí je dimenze ideově programová. V tomto směru tyto volby v zásadě potvrdily dlouhodobě blokové uspořádání slovenské politické scény ve smyslu jejího ostrého rozdělení na dva bloky – národně konzervativní a spíše levicový (prosazující politiku obhajoby národních zájmů, tradičních hodnot, sociálně demokratickou filozofii ekonomické politiky, spíše euroskeptické postoje, jisté tendence až k rusofilství) a liberálně progresivní a spíše pravicový (prosazující liberálně univerzální hodnoty, zahraničně politickou orientaci na Západ a Evropskou unii a neoliberální ekonomickou politiku). Z hlediska sociogeografického zakotvení má první blok své zázemí především v rurálním prostředí, druhý blok pak ve velkých městech. Toto jsou v zásadě konstanty slovenské politiky platné od 90. let 20. století (Krivý, Balko, Feglová, 1995). V těchto volbách z hlediska aktuální stranickopolitické struktury byl blok zahrnující obhájce suverenity, národních zájmů, sociálního rozměru politiky a konzervativních hodnot reprezentován především SMER-SD (sociální demokracie s výrazným národním pilířem). Na druhé straně stoupence liberalismu a globalismu reprezentovalo v těchto volbách hlavně Progresivní Slovensko (např. Novák, 2023).

Druhou dimenzí je mocenská konstelace. Hlavní mocenský zápas probíhal přirozeně mezi vládní koalicí a opozicí. Jednou ze stěžejních otázek voleb tak byla otázka, zda po volbách 2020 zformovaná vládní koalice bude ve stávajícím nebo pravděpodobněji nějakém částečně pozměněném složení pokračovat, nebo dojde k zásadní politické změně v podobě zformování nové vládní většiny na bázi opozičních stran, zejména SMER-SD a HLAS-SD. Vzhledem k již zmíněné hluboké a dlouhodobé krizi vládnutí však byla před volbami významná role nevládních subjektů typu Progresivního Slovenska, které nebyly součástí koalice, zásadní pro ně však bylo odmítnutí spojenectví se SMER-SD. Jak strany vládní koalice (hlavně OĽaNO), tak mimovládní subjekty (PS) shodně považovaly za svého zásadního ideově programového i zájmového protivníka SMER-SD. Poněkud specifická byla v této konstelaci role strany HLAS-SD. Její pozice nebyla v systému kooperačně-konkurenčních mezi politickými stranami úplně jednoznačná. Charakteristická byla pro ni jistá středová pozice mezi dvěma základními ideově programovými a mocenskými bloky (Hynčica, Šárovec, 2024). Protiklady mezi HLAS-SD na straně jedné a vládní koalicí a liberálně orientovanými nevládními stranami na straně druhé nebyly tak ostré jako u SMER-SD.

HLAS-SD opakovaně formuloval poměrně široká a obecná stanoviska, pokud jde o spolupráci s dalšími politickými stranami a v zásadě nevyklučoval povolební koalici s některou z vládních stran.⁶ Též z opačné strany nebyla spolupráce s HLAS-SD tak odmítána jako v případě SMER-SD. To se týkalo hlavně PS a SaS. Poměrně reálná se zdála koalice HLAS-SD, SaS a PS, což opakovaně reflektovali mnozí politici i političtí analytici nebo komentátoři.

⁵ Tomáš Valášek byl původně zvolený za centristickou stranu Za Ľudí (Vochozková, 2023).

⁶ Ze spolupráce HLAS-SD jednoznačně vylučoval pouze OĽaNO a ĽSNS (Strana-hlas.sk, 2023a).

Reálná možnost takové koalice byla jedním z faktorů přispívajících k přetrvávání jistých rozdílů mezi SMER-SD a HLAS-SD. HLAS-SD kladl důraz na rozvíjení svého koaličního potenciálu, zatímco SMER-SD se prezentoval jako jasná a vyhraněná strana a HLAS-SD obviňoval z toho, že se může posunout do liberální části politického spektra (Hnonline.sk 2023a). Vztahy mezi stranami SMER-SD a HLAS-SD byly komplikované jednak v důsledku stranického rozkolu ve SMER-SD v roce 2020, tak hlavně tím, že obě strany byly – přes četné ideově programové i zájmové průniky – zároveň politickými konkurenty při oslovování voličů (Just, 2024).

A konečně je významná třetí dimenze v podobě silné personalizace politiky. Ta je pro Slovensko dlouhodobě silně charakteristická. Z hlediska těchto voleb můžeme vyzdvihnout minimálně čtyři osobnosti, které symbolizovaly aktuální (a na jejich pozadí i dlouhodobě) konfliktní linie slovenské politiky – Robert Fico, Igor Matovič, Zuzana Čaputová a Peter Pellegrini. Jak již bylo řečeno, Robert Fico je dlouhodobě výraznou politickou osobností, která zároveň silně polarizuje veřejné mínění, což se v těchto volbách zřetelně potvrdilo. Otázka „návratu Roberta Fica“ představovala jeden z ústředních narativů stran dosavadní vládní koalice a nevládních stran v podobě Progresivního Slovenska v těchto volbách. Igor Matovič byl nejdříve personálním symbolem vítězství předchozích voleb, následně pak symbolem neúspěšného vládnutí, což potvrzuje skutečnost, že se postupně stal nejméně populárním politikem. Peter Pellegrini představoval symbol jistého překonání názorových a politických příkopů ve společnosti s ohledem na to, že jedním ze stěžejních poselství HLAS-SD byl apel na upokojení rozjitřené politické situace a překonání rozporů mezi politickými aktéry i ve společnosti (Strana-hlas.sk, 2023b). V tomto směru byly patrné jisté rozdíly mezi tím, jak svou politiku reprezentovali dva představitelé opozice. Zatímco Robert Fico prosazoval politiku razantní kritiky vládní koalice, Peter Pellegrini byl v tomto směru o poznání umírněnější. Tyto rozdíly spolu se stranickým rozkolem ve SMER-SD a následným vznikem HLAS-SD byly příčinou toho, že vztahy mezi oběma těmito lídry nebyly nejlepší. A konečně Zuzana Čaputová byla nejvýznamnějším personálním symbolem toho politického segmentu, který reprezentovalo hlavně Progresivní Slovensko, jehož byla dříve představitelkou. V souladu s tím pak přímo úměrně s blížícími volbami nabývalo na intenzitě především politické soupeření lídra SMER-SD Roberta Fica a Zuzany Čaputové, k čemuž ještě významně přispělo zformování úřednické vlády, a to z lidí ideově i zájmově blízkých Z. Čaputové a Progresivnímu Slovensku (Ct24.ceskatelevize.cz, 2023c).

V nebyvale intenzivní podobě se v těchto volbách projevila role médií. Konkrétně byly tyto volby ovlivněny trendy ve vývoji médií posledních let. Charakteristickým rysem mediální scény na Slovensku (podobně jako v některých jiných zemích) je její rozdělení v podobě existence tzv. mainstreamových a tzv. alternativních médií. K těm tzv. mainstreamovým patří veřejnoprávní RTVS, dále soukromé televize (Markíza, JOJ, TA3) a konečně tištěná média (deníky Pravda, SME nebo Deník N) a jejich online deriváty. Pro tato média byla charakteristická jistá míra podpory liberální vládní koalicí a zejména PS a naopak kritika opozice, hlavně lídra SMER-SD Roberta Fica. Tato kritika byla přitom oboustranná. Ostrá kritika tzv. mainstreamových médií byla jednou z dlouhodobě nepřehlédnutelných součástí politické kampaně SMER-SD, která v předvolební kampani ještě více vynikla. Na druhé straně v posledních letech zaznamenaly značný úspěch mnohé alternativní mediální projekty, pro které byla naopak charakteristická podpora národně konzervativního a levicového tábora.

Na tomto poli se prosadily takové mediální projekty jako Hlavné správy, Hlavný denník, Veci verejné nebo Infovojna (srov. Berger, 2023). Faktické zapojení médií na jedné i druhé straně ještě více zvýraznilo blokové uspořádání slovenské politické scény.

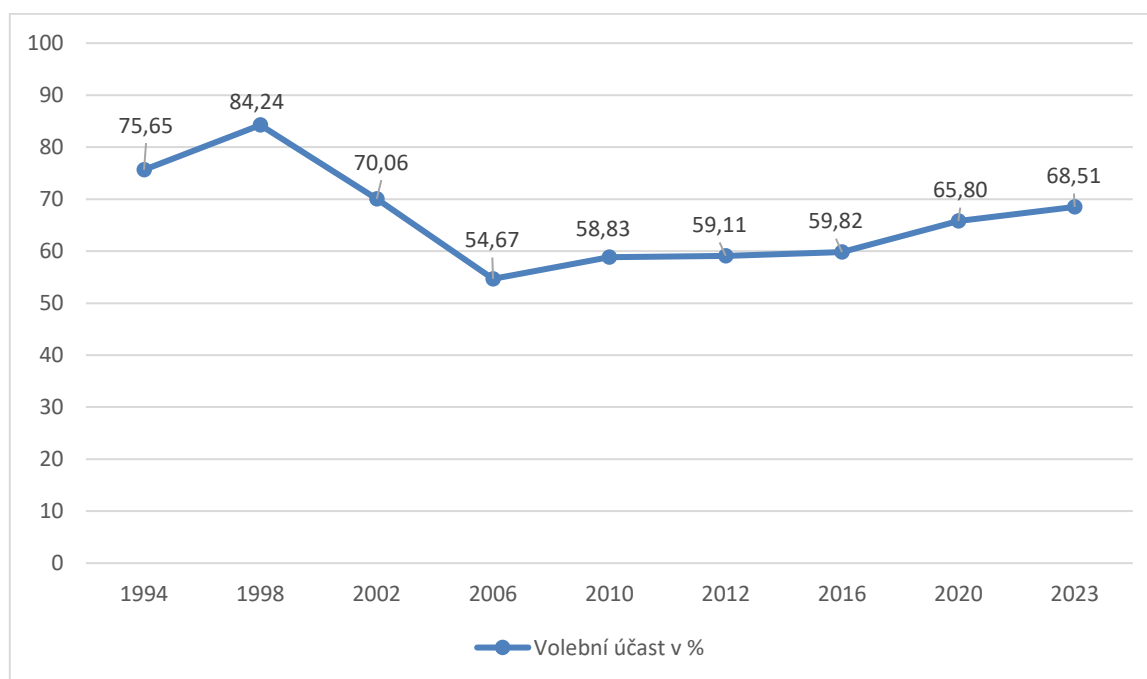
Samostatnou kapitolou, pokud jde o roli médií v těchto volbách, jsou pak celkově nové technologické možnosti šíření a sdílení informací a prezentace a propagace názorů a postojů politických aktérů. V nebývalé míře se rozvinula komunikace politiků prostřednictvím sociálních sítí (profily na Facebooku, Telegramu, Instagramu atd.) nebo přenášení tiskových konferencí politických stran na online kanálech. Přímě úměrně s tím oslabovala zprostředkovatelská role médií, díky čemuž si mohli politici dovést bojkotovat účast v předvolebních debatách – například zástupci SMER-SD se před volbami rozhodli nezúčastňovat předvolebních debat v TV Markíza, což veřejně odůvodňovali její údajnou dlouhodobou zaujatostí (Strategie.hnonline.sk, 2023).

4. TRENDY VÝVOJE VOLEBNÍ ÚČASTI

Předčasné volby do NR SR 2023 byly celkem devátými volbami do parlamentu, a zároveň čtvrtými předčasnými volbami na Slovensku. Původní termín řádných voleb do NR SR byl plánován na období únor-březen 2024, ale usnesením Národní rady Slovenské republiky z 31. ledna 2023 byl tento termín změněn (Ct24.ceskatelevize.cz, 2023a).

Podíváme-li se na volební účast (viz Graf 1), pak je vidět, že tato má v posledních letech poměrně kontinuálně stoupající tendenci, přičemž je v tomto směru zajímavé i srovnání míry zvýšeného zájmu voličů o volby mezi jednotlivými volebními obdobími.

Graf 1: Volební účast ve volbách do NR SR 1994-2023

Zdroj: Volby.statistics.sk, 2023a.

Dlouhodobá polarizace slovenské politiky a rozdělení společnosti představuje jistý mobilizační faktor, který přispívá ke zvýšenému zájmu voličů o volby a o politiku obecně. Když se podíváme na uvedená data a zasadíme je do kontextu událostí, které se na Slovensku odehrály, pak v zásadě platí uvedené konstatování. Mezi léty 2006 a 2016 (10 let, 3 volební období, z toho jedno neúplné) stoupla volební účast o 5 procentních bodů (srov. 54,67 % ve volbách 2006 a 59,82 % ve volbách 2016). Ještě strmější nárůst volební účasti pak zaznamenáváme mezi lety 2016 a 2020 (4 roky, jedno volební období), kdy je rozdíl téměř 6 procentních bodů (srov. 59,82 % ve volbách 2016 a 65,8 % ve volbách 2020). Ne náhodou tento nárůst volební účasti zapadá do období tzv. kuciakiády,⁷ která přispěla k zásadnímu prohloubení krize a polarizace ve slovenské politice a společnosti, což vyvrcholilo politickou změnou ve volbách v roce 2020 (Smolecová, Šárovec, 2020). Tato změna však přispěla k dalším politickým krizím, které byly prohlubovány konfliktními událostmi a problémy, a to doma i ve světě (Covid, válka na Ukrajině, ekonomické problémy) a které byly přímo úměrně s tím příčinou toho, že tendence ke zvýšené volební účasti pokračovaly až směrem k volbám v roce 2023 (srov. 65,8 % ve volbách 2020 a 68,51 % ve volbách 2023).

5. POLITICKÉ STRANY A JEJICH POZICE PO VOLBÁCH

Vzhledem k tomu, jak slovenští voliči ve volbách rozdali karty, je přirozené věnovat pozornost jednotlivým subjektům zvláště – ať už těm, které získaly zastoupení v parlamentu, tak i těm, které zůstaly daleko za očekáváním. Komplexní pohled na volební výsledky přináší Tabulka 1.

Tabulka 1: Výsledky voleb do NR SR 2023

Strana	Hlasy (abs.)	Hlasy (v %)	Mandáty (abs.)
SMER-SD	681 017	22,94	42
PS	533 136	17,96	32
HLAS-SD	436 415	14,70	27
OLaNO, KÚ a ZA ĽUDÍ	264 137	8,89	16
KDH	202 515	6,82	12
SaS	187 645	6,32	11
SNS	166 995	5,62	10
REPUBLIKA	141 099	4,75	-
SZÖVETSÉG – ALIANCIA	130 183	4,38	-
Demokrati	87 006	2,93	-

⁷ Vražda novináře Jána Kuciaka a jeho partnerky Martiny Kušnírové v únoru 2018.

SME RODINA	65 673	2,21	-
ĽSNS	25 003	0,84	-

Zdroj: Volby.statistics.sk, 2023a.

5.1 SMER-SD

Ve volbách vyhrála hlavní vládní strana SMER-sociální demokracie Roberta Fica. Dosažený výsledek (téměř 23 % hlasů) můžeme hodnotit jako úspěch, který byl postaven na částečně již výše popsaných faktorech. R. Fico na svou stranu získal poměrně široký okruh voličů nespokojených s politikou vládní koalice v uplynulých třech letech. SMER-SD v dostatečné míře využil výrazné proměny celkových nálad ve slovenské společnosti, která před minulými volbami z velké části volala po „politice změny“, kterou tehdy slibovali politici nedávné vládní koalice po předchozí dlouholeté vládě s rozhodující účastí SMER-SD. V těchto volbách naopak očekávala nezanedbatelná část společnosti politickou změnu směru, hlavně v kontextu dlouhodobé krize vládnutí, kterou symbolizovala především právě strana SMER-SD (Nemešová, 2023). Politika SMER-SD byla charakteristická pronášením výrazných poselství v kombinaci s nadměrnou schopností strategické iniciativy, čemuž odpovídala i forma prezentace politiky (srov. Karabová, Filipec, 2018 v kontextu europeizace). Pro SMER-SD byla typická organizace již zmiňovaných pravidelných tiskových konferencí, které upoutávaly jak svým obsahem (zpravidla kontroverzní témata silně rezonující ve společnosti), tak mírou propagace (jejich značné ohlasy ve veřejném prostoru, šíření a sdílení na sociálních sítích a v tzv. alternativních médiích) (Ct24.ceskatelevize.cz, 2023b).

SMER-SD do těchto voleb vstupoval jako dlouhodobě etablovaná politická strana, a to z hlediska organizačního (dlouhodobé působení strany s rozvinutou organizační strukturou) i ideově programového. Pokud jde o tento druhý faktor, SMER-SD před volbami zvýraznil svou prezentaci jako strany, která se profiluje jako specificky slovenská varianta sociální demokracie, která je hodnotově konzervativní a rustikální (Nemešová, 2023, srov. Marušiak, 2021). V souladu s tím odmítal modernější progresivní témata (LGBTQ+ agenda, environmentální agenda apod.) a více kladl akcent na tradičně levicová, tzv. chlebová, témata (více např. Blaha, 2018 nebo Marušiak, 2021). Svou politikou postavenou na kombinaci sociálních a ekonomických témat a národně konzervativních stanovisek v hodnotových otázkách se SMER-SD podařilo oslovit poměrně široké spektrum voličů v prostředí, ve kterém jsou dlouhodobě, ať již zjevně nebo podprahově, zakořeněné tyto hodnoty. Jedná se o podobný volební úspěch a jeho příčiny, který se v případě SMER-SD již projevil v některých volbách v minulosti, zejména v letech 2010 a 2012 (více např. Hynčica, 2010). Přímo úměrně s blížícími se volbami docházelo k růstu volebních preferencí SMER-SD, která více oslovovala voliče razantní opoziční politikou, která více vynikla ve srovnání s nedostatečně zřetelnou a málo čitelnou politikou strany HLAS-SD (Hynčica, Šárovec, 2024).

K volebnímu úspěchu SMER-SD přispěla osobnost silného lídra v čele, což dokládá skutečnost, že Robert Fico byl v těchto volbách nejúspěšnější, pokud jde o dosažení počtu preferenčních hlasů (531 528 těchto hlasů) (Volby.statistics.sk, 2023a). Současně však vedle silného lídra fungovalo ve SMER-SD též silné kolektivní vedení, respektive se v rámci strany

dokázaly úspěšně prosadit další významné osobnosti, které vedly též vlastní kampaň, přičemž v tomto směru využívaly v nadměrné míře již zmíněných nových forem komunikace prostřednictvím sociálních sítí a online mediálních platforem. Příkladem je Luboš Blaha, který se ve veřejném prostoru výrazně prosadil hojně sdílenými statusy na sociální síti Facebook či na platformě Telegram (viz Blaha, 2019 a Blaha, 2022). Ve volbách pak zúročil tyto své aktivity, což se projevilo i v podobě počtu preferenčních hlasů, které ve volbách získal (220 478) (Volby.statistics.sk, 2023a).⁸

5.2. Progresivní Slovensko

Druhá strana v pořadí – Progresivní Slovensko – s dosaženým volebním ziskem téměř 18 % hlasů, bylo s ohledem na již zmíněné faktory fakticky hlavním vyzyvatelem SMER-SD. Strana dosáhla výrazného politického vzestupu ve srovnání s předchozími volbami. K upevnění postavení PS přispělo mj. zformování úřednické vlády Ľudovíta Ódora složené z lidí, kteří byli nějakým způsobem politicky spřízněni s PS a jejím politickým a zájmovým okolím (včetně někdejší prezidentky Čaputové, bývalé místopředsdkyně PS) (Ct24.ceskatelevize.cz, 2023c). V některých aspektech platí jako příčiny volebního úspěchu PS podobné faktory jako v případě SMER-SD, pouze v „zrcadlovém“ obrácení. Blokované uspořádání politické scény přispívá k polarizaci a koncentraci voličské podpory směrem k hlavním stranickým pólům. PS postupně s blížícími se volbami stále více oslovovalo mnohé zklamané voliče stran bývalé koalice (SaS, OĽaNO, Za ľudí) a obecně voliče z liberálního a středopravicově zaměřeného tábora. Zdrojem podpory PS byli mj. voliči malých politických stran bez šancí na vstup do parlamentu. K těmto malým stranám patřilo i uskupení Demokrati založené částí ministrů Hegerovy vlády (viz též níže). Nezanedbatelná a viditelná byla nadměrná podpora PS ze strany liberálních médií (tento faktor je třeba vnímat v kontextu zmíněného rozdělení médií a jejich vlivu na politické a volební procesy podle jejich názorové a zájmové orientace) (srov. Novák, 2023).

Jako liberálně progresivní formace získalo PS nadprůměrné volební výsledky ve velkoměstských lokalitách. Ne náhodou bylo v této souvislosti PS volebně nejúspěšnější v Bratislavském kraji, ve kterém získalo 31 % hlasů. V tomto kraji tak jako jediném z 8 krajů zvítězila jiná strana než SMER-SD. Doplňme v této souvislosti ještě skutečnost, že PS výrazně uspělo, pokud jde o volby v zahraničí (přes 60 % odevzdaných hlasů pro PS) (Volby.statistics.sk, 2023).

5.3. HLAS-SD

HLAS-SD⁹ získal ve volbách 14,7 % hlasů (Volby.statistics.sk, 2023a). V případě vývoje volební podpory této strany se na jedné straně projevila jistá setrvačnost v tom smyslu, že si HLAS-SD udržel poměrně vysokou volební podporu, kterou měl zejména na počátku své

⁸ Postavení SMER-SD upevnilo blokované uspořádání slovenské politické scény, které má i značný geografický aspekt. SMER-SD jako sociálně demokratická formace v národně konzervativním zabarvení dosáhla nadprůměrných výsledků v tomu odpovídajících regionech (nadměrné zisky přes 25 % v Trenčinském, Nitranském a Žilinském kraji) (Volby.statistics.sk, 2023a).

⁹ Vzhledem k řadě podobností slovenské a české politiky nelze nezmínit kuriózní příklad shody – i v České republice vznikl subjekt s názvem HLAS. Dne 22. 2. 2019 toto hnutí nechal zaregistrovat bývalý diplomat a lobbista, ale i člen Evropské komise a Evropského parlamentu Pavel Telička. Cílem bylo uspět ve volbách do Evropského parlamentu 2019, to se subjektu však nepodařilo, na celostátní úrovni významněji neprorazil (Šárovec, 2020 a Mvcr.cz, 2024).

existence. Na druhé straně výsledky voleb potvrdily trvale sestupný trend volební podpory HLAS-SD, který měl řadu příčin (viz Hynčica, Šárovec, 2024). V podmínkách silně konfrontační a vyostřené předvolební kampaně doplácel HLAS-SD na svou nevýraznost a nezřetelnost, která se projevovala ne příliš jednoznačnými poselstvími zejména předsedy strany Petra Pellegriniho, pokud jde o postavení strany v systému kooperačně-konkurenčních interakcí mezi politickými stranami a preference spolupráce s potenciálními koaličními partnery (Strana-hlas.sk, 2023b).

5.4. OĽaNO

OĽaNO získalo (v koalici s menšími stranami Za ľudí a Křesťanskou unií) 8,9 % hlasů. Jednalo se tak o výrazný propad ve srovnání s předchozími volbami v roce 2020. Jak již bylo řečeno, vláda s rozhodující účastí OĽaNO se v uplynulém volebním období potýkala s dlouhodobě se prohlubující krizí svého vládnutí a s tím související silící kritikou veřejnosti. Již tak značně oslabené OĽaNO zasáhl krátce před volbami ještě odchod mnoha jeho čelných představitelů (zejména premiér Eduard Heger), kteří zformovali novou stranu Demokrati (ve volbách získal 2,9 % hlasů) (Hajčáková, 2023). Značných volebních úspěchů dosáhlo OĽaNO ve volbách v lokalitách s nadměrnou koncentrací příslušníků romské menšiny (zisky přes 90 % v takových lokalitách, jako např. košické sídliště Luník), s čímž koresponduje skutečnost, že v tomto hnutí významně působí někteří romští aktivisté (Peter Pollák), kteří v tomto prostředí vedli volební kampaň speciálně zaměřenou na tuto komunitu (Volby.statistics.sk, 2023a).

5.5. Křesťanskodemokratické hnutí

Pro Křesťanskodemokratické hnutí (KDH) byl volební výsledek v podobě zisku 6,8 % hlasů volebním úspěchem. Tato tradiční a dlouhodobě etablovaná strana se po volebním neúspěchu v předchozích volbách (zisk pouze 4,7 % hlasů) opět vrátila do parlamentu. KDH mělo podobnou výhodu jako PS v tom smyslu, že nebylo součástí nepopulární Matovičovy a Hegerovy vlády a představovalo coby nevládní strana jistou alternativu pro konzervativněji zaměřené voliče, zejména OĽaNO (Teraz.sk, 2023a). KDH dlouhodobě disponuje značnou výhodou v podobě rozvinuté organizační struktury, husté sítě lokálních stranických organizací a poměrně ještě početné členské základny. Díky tomu uspělo v některých „odlehlejších“ krajích Slovenska. Nepřehlédnutelný je především nadprůměrný volební zisk KDH v Prešovském kraji (přes 14 % hlasů), který navazuje na volební úspěch v předtím konaných regionálních volbách, ve kterých uspěl stávající předseda KDH Milan Majerský (současně župan Prešovského kraje) (Volby.statistics.sk, 2023a).

5.6. Svoboda a Solidarita

Pro Svobodu a Solidaritu (SaS) byl dosažený výsledek 6,3 % v zásadě standardem. Strana získala téměř stejný volební výsledek jako v předchozích volbách (6,2 %). SaS potvrdila své postavení menší politické formace, která sehrává roli doplňkové strany v liberální části politického spektra (Volby.statistics.sk, 2023a). Ve srovnání s dřívějším obdobím byl pro SaS přece jen patrný jistý programový posun. Z dříve značně euroskeptické strany (viz Hynčica, Maškarinec, Novotný, 2016) zaměřené na ekonomický liberalismus se SaS více posunula směrem progresivně liberálním, především díky části představitelů, kteří v uplynulém volebním období přešli k SaS z rozpadající se strany Za ľudí (Mária Kolíková)

(Plus7dni.pluska.sk, 2022). Takto se SaS stala v zásadě doplňkem k Progresivnímu Slovensku.

5.7. Slovenská národní strana

Pro Slovenskou národní stranu (SNS) platí v zásadě to samé, co pro KDH. Její volební výsledek v podobě zisku 5,6 % hlasů lze považovat za volební úspěch ve srovnání s neúspěchem předchozích volbách (zisk pouze 3,1 % hlasů) opět vrátila do parlamentu. K jejímu volebnímu zisku přispěl zejména projekt otevřené kandidátky SNS. Vedení strany se krátce před volbami rozhodlo otevřít svou kandidátku zástupcům menších národně orientovaných stran a současně nezávislým osobnostem této části politické scény. Že tato skutečnost byla zásadním faktorem volebního úspěchu SNS, dokládá složení poslanců zvolených za tuto stranu (Volby.statistics.sk, 2023a). Ze samotné SNS se do parlamentu dostal pouze předseda Andrej Danko, jinak se členy nově zformovaného poslaneckého klubu SNS stali právě lidé zvenčí. K těm nejvýznamnějším patří zástupci menších národně orientovaných stran (Tomáš Taraba ze strany Život–Národní strana, Rudolf Huliak z Národní koalice) a zástupci alternativních médií (Roman Michelko z mediálního projektu Veci Verejné nebo Martina Šimkovičová z TV Slovan) (Omediach.com, 2023).

5.8. Další subjekty

Jedním ze zásadních výsledků těchto voleb bylo faktické zhroucení jednoho z politických subjektů – Ludové strany Naše Slovensko (LSNS), která po dvě volební období (2016-2020, 2020-2023) reprezentovala krajně národovecký pól slovenské politiky (srov. Kluknavská, 2013; Danics, 2019; Vasiľková, Androvičová, 2019 nebo Varabyeu Kancelová, 2024). Zásadním mezníkem ve vývoji této strany po volbách 2020 byl její stranický rozkol, kdy ze strany odešla větší část jejích nejvýznamnějších představitelů, která zformovala nový subjekt – Republika (Ct24.ceskatelevize.cz, 2023d). Zatímco „zbytková“ LSNS se následkem vnitrostranického rozkolu potýkala s výrazným úbytkem voličské podpory, Republika měla z hlediska volebních preferencí značné šance na opětovný vstup do parlamentu. Nakonec však Republika získala ve volbách pouze 4,75 % hlasů, a tedy se do parlamentu nedostala (Volby.statistics.sk, 2023). K jejímu neúspěchu přispěla mj. výše zmíněná zvýšená aktivita SNS, se kterou Republika soupeřila o podobně zaměřené voliče.

Z ostatních politických subjektů, které se nedostaly do parlamentu, stojí za pozornost volební osud strany Sme rodina. Tato strana byla jednou ze součástí předchozí vládní koalice (viz Školkay, Žúborová, 2019). Přes tuto skutečnost, a tedy podíl této strany na všech důsledcích vyplývajících z dlouhodobé krize vlád I. Matoviče a E. Hegera, předpovídaly předvolební průzkumy, že by se Sme rodina měla opět dostat do parlamentu (její průměrné volební preference se pohybovaly v pásmu 5–8 %). Reálně dosažený volební výsledek (2,2 % hlasů) byl tedy v jistém směru překvapivý (Volby.statistics.sk, 2023a). Reálnou skutečností však zůstává, že Sme rodina byla výrazně v pozadí politického dění a do voleb nepřinášela výrazná volební poselství (ve srovnání například s předchozími volbami 2020, po kterých se Sme rodina v souvislosti se vstupem do vládní koalice prezentovala mj. projektem rozsáhlé výstavby několika desítek tisíc cenově dostupných nájemních bytů) (Hnonline.sk, 2023b).

6. FORMOVÁNÍ VLÁDY

Zásadní charakteristikou povolební politické konstelace byla především rozhodující role strany HLAS-SD při utváření nové vládní koalice (viz níže Tabulka 2), což odpovídá jejímu postavení v rámci předvolební politické konstelace (Hynčica, Šárovec, 2024). Po volbách existovala jak možnost zformování vládní koalice na bázi stran SMER-SD a HLAS-SD, tak i vlády bez účasti SMER-SD, a tedy spojení HLAS-SD se dvěma liberálními stranami PS a SaS a konzervativním KDĽ (viz níže Tabulku 3). Ještě krátce po volbách předseda HLAS-SD Peter Pellegrini nevyklučoval ani jednu z uvedených variant (Novinky.cz, 2023). Jasná byla pozice Progresivního Slovenska, které primárně odmítalo vládu s účastí SMER-SD a za tímto účelem reálně pracovalo s druhou ze dvou – výše i níže – naznačených variant, a to dokonce do té míry, že bylo ochotno přepustit straně HLAS-SD (a jeho předsedovi Petru Pellegrinimu) pozici premiéra (Teraz.sk, 2023b).

Ještě stručně doplníme, že poslední parlamentní subjekt – OĽaNO – byl od počátku prakticky mimo všech úvah o povolebním vládním uspořádání (srov. Just, 2024). Jednak toto uskupení, na rozdíl například od PS nebo SaS bylo v jednoznačně antagonistickém vztahu se stranou HLAS-SD, a dále je zde třeba vnímat jako stále relevantní faktor v podobě narušených vztahů mezi subjekty tvořícími vládní koalici v předchozím volebním období (zejména SaS). V kontextu značné nepopularity Igora Matoviče (též výše) pak byla potenciální spolupráce s OĽaNO reputační zátěží v zásadě pro všechny ostatní parlamentní strany.

Tabulka 2: Mediální reflexe povolebního vyjednávání

Datum	Titulek	Zdroj
1. 10. 2023	O budoucí vládě rozhodne Hlas, který skončil třetí. Ve hře jsou tři možné scénáře	Zpravy.aktualne.cz, 2023
2. 10. 2023	Slovenské parlamentní volby vyhrál Fico. Ale také Peter Pellegrini	iRozhlas.cz, 2023
3. 10. 2023	Bez nás vláda nevznikne, ví Pellegrini. Připouští jednání s oběma tábory	iDNES.cz, 2023
4. 10. 2023	Třetí Pellegrini se směje, jeho Hlas rozhodne o slovenské vládě	Ct24.ceskatelevize.cz, 2023e
5. 10. 2023	Slovenská strana Hlas chce silnou pozici ve vládě, podle tisku i křeslo premiéra	Ceskenoviny.cz, 2023
6. 10. 2023	Fico chce být premiér, Pellegrinimu nabídl post předsedy parlamentu	Echo24.cz, 2023
7. 10. 2023	Kdo je Petr Pellegrini. Muž, který rozhodne o směřování Slovenska	Respekt.cz, 2023

Zdroj: Vlastní výzkum & sloupec „Zdroj“.

Rozhodujícím mezníkem povolebního vyjednávání mezi politickými stranami bylo rozhodnutí HLAS-SD z 10. října 2023 o tom, že strana bude jednat o vládě již pouze se SMER-SD a SNS. Toto stanovisko bylo zdůvodněno jednak programovou blízkostí zejména stran SMER-SD a HLAS-SD a též obavami z toho, že potenciální vládní koalice složená ze stran HLAS-SD, PS, KDH a SaS by byla programově příliš heterogenní, a to jak na socioekonomické, tak hodnotové ose.¹⁰ Peter Pellegrini kladl důraz na to, že Slovensko potřebuje stabilní vládu bez vnitřních sporů (Strana-hlas.sk, 2023c). Výše uvedené vyjasnění postoje HLAS-SD tak otevřelo cestu ke konečnému zformování nové vládní koalice ze stran SMER-SD, HLAS-SD a SNS (srov. Just, 2024).

Tabulka 3: Dva možné hlavní povolební bloky

Národní rada Slovenské republiky (150 mandátů)						
SMER-SD (42 mandátů)	HLAS-SD (27 mandátů)	SNS (10 mandátů)	PS (32 mandátů)	HLAS-SD (27 mandátů)	KDH (12 mandátů)	SaS (11 mandátů)
R. Fico	P. Pellegrini	A. Danko	M. Šimečka	P. Pellegrini	M. Majerský	R. Sulík
celkem 79 mandátů			celkem 82 mandátů			

Zdroj: Vlastní dopočet podle Volby.statistics.sk, 2023b.

ZÁVĚR

Výsledky parlamentních voleb potvrdily jak některé bezprostřední vývojové tendence, které se vztahují k uplynulému volebnímu období, tak i charakteristické rysy slovenské politiky v dlouhodobé vývojové perspektivě. Potvrdilo se, že tyto volby je třeba vnímat v návaznosti na volby předchozí, neboť jejich výsledky byly ve značné míře reakcí na politickou změnu, kterou přinesly volby 2020 tím spíše, že se v těchto volbách jednoznačně prosadila více zřetelná a vyhraněná podoba politiky ideově i zájmově protikladné k vládní koalici z předchozího volebního období.

V tomto směru je třeba vnímat výraznější volební úspěch SMER-SD ve srovnání s HLAS-SD, který připouštěl spolupráci s některými stranami vládní koalice z let 2020-2023 nebo stranami, které vůči tomuto uskupení nebyly v principiální opozici (Progresivní Slovensko spřízněné s prezidentkou Zuzanou Čaputovou a premiérem úřednické vlády Ľudovítem Ódorem nebo KDH). Výsledky voleb totiž potvrdily zvýšenou míru personalizace slovenské politiky. Charakteristická byla zvýšená koncentrace pozornosti na výrazné politické osobnosti. Tou byl zejména lídr SMER-SD Robert Fico, se kterým se voliči buď jasně pozitivně identifikovali (volební úspěch a vítězství SMER-SD) nebo se vůči němu negativně vymezovali (přetrvávající negativní symbolika Roberta Fica se tentokrát projevila v podobě volebního úspěchu Progresivního Slovenska). Zejména však i tyto volby potvrdily

¹⁰ V protikladu by byly programy sociálně demokratického HLAS-SD a liberálně pravicové SaS, a též například liberálního PS a konzervativního KDH.

dlouhodobou polarizaci a rozdělení slovenské politické scény a společnosti, přičemž toto má z mnoha důvodů spíše zesilující tendenci.

V tomto směru docházelo právě v předchozím volebním období a námi sledovaných volbách ke koncentraci mnoha faktorů přispívajících k prohlubování politické polarizace a konfrontace, od těch krátkodobých a mocenských (spory o management pandemie Covid 19 nebo vliv ve vybraných státních institucích) až po dlouhodobé a ideové, kde jsou realitou hluboké světonázorové rozdíly mezi národně konzervativními a liberálně progresivními politickými uskupeními, a to v oblasti ekonomické a sociální (sociální tržní model s prvky státního intervencionismu versus neoliberalní hospodářská politika založená na volném trhu, minimální roli státu a globalizaci) i hodnotové (politika obhajoby národních zájmů versus nadnárodního universalismu, názory na EU, zahraniční politiku a s tím související otázku hodnotového zakotvení Slovenska, vybrané agendy, jako Green Deal, LGBTQ+ problematiku ad.).

Dlouhodobé hlubší rozdělení slovenské politiky a společnosti se projevuje též sociologicky v tom smyslu, že jeden tábor má své zázemí více v rurálním prostředí, zatímco ten druhý ve velkých městech. Tato tematika je zpracována v četných odborných studiích a též výsledky námi sledovaných voleb (zejména voličské zázemí nejsilnějších stran SMER-SD a PS) potvrzují dlouhodobý jev v podobě odlišného hodnotového nastavení a od toho se odvíjejícího chování voličů v rurálním a urbánním prostředí. Zesílená konfrontace a polarizace jako jeden z charakteristických rysů těchto voleb též zajímavě koresponduje i s trendem zvýšené volební účasti. Nezvykle vyostřená předvolební atmosféra byla výrazným mobilizačním faktorem motivujícím k účasti ve volbách stoupence jednoho i druhého tábora.

S tím souvisí též zjevná koncentrace voličské podpory v tom smyslu, že v rámci obou bloků (národně konzervativního a liberálně progresivního) shodně dominoval jeden hlavní stranický segment (v prvním případě SMER-SD, ve druhém Progresivní Slovensko), který byl doplňován menšími subjekty (na jedné straně SNS, na druhé straně SaS ad.). Uzavření vládní koalice ze stran SMER-SD, HLAS-SD a SNS pak představovalo stvrzení všech charakteristických rysů a trendů těchto voleb i dlouhodobě charakteristických rysů slovenské politiky. Ty je třeba číst i v kontextu prezidentských voleb a voleb do Evropského parlamentu, což byla další dvě významná volební klání roku 2024.

PhDr. Pavel Hynčica, Ph.D.

Katedra politologie a společenských věd

University College Prague

U Santošky 17, 150 00 Praha 5

E-mail: hyncica@ucp.cz

<https://orcid.org/0009-0001-8154-2930>

PhDr. Daniel Šárovec – corresponding author

Katedra politologie

Filozofická fakulta

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně

Pasteurova 13, 400 96 Ústí nad Labem

E-mail: daniel.sarovec@ujep.cz
<https://orcid.org/0000-0003-2491-538X>

SEZNAM ZKRATEK

HLAS-SD – Hlas-sociální demokracie

KDH – Křesťanskodemokratické hnutí

KÚ – Křesťanská unie

LSNS – Lidová strana Naše Slovensko

OLaNO – Obyčejní lidé a Nezávislé osobnosti

PS – Progresivní Slovensko

SaS – Svoboda a Solidarita

SDKÚ – Slovenská demokratická a křesťanská unie

SMER-SD – Smer-sociální demokracie

SNS – Slovenská národní strana

ZDROJE

BAKKE, E. & N. SITTER (2015). Where do parties go when they die? The fate of failed parties in the Czech Republic, Slovakia, and Hungary 1992–2013. In: *East European Politics*, 31(1), pp. 1–22. DOI: <https://doi.org/10.1080/21599165.2014.959661>.

BARDOVIČ, J. (2016). Politické strany – pragmatický aktér v procese tvorby politiky? In: *Slovenská revue pre verejnú politiku a verejnú správu/Slovak Journal of Public Policy and Public Administration*, 3(2), pp. 99–110. ISSN 1339-5637.

BERGER, V. (2023). *Svoboda médií podle fašistů. Slovenské volby jsou i boj o nezávislou žurnalistiku*. Online. Hlidacipes.org. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/svoboda-medii-podle-fasistu-slovenske-volby-jsou-i-boj-o-nezavislou-zurnalistiku/>. [citováno 2024-12-19].

BLAHA, Ľ. (2018). *Antiglobalista*. Bratislava: Veda. ISBN 978-80-244-1628-3.

BLAHA, Ľ. (2019). *Sto najlepších statusov Ľuboša Blahu*. Bratislava: Mayer media. ISBN 978-80-97-2099-6-4.

BLAHA, Ľ. (2022). *Zakázané statusy Ľuboša Blahu*. Bratislava: Torden. ISBN 9788082231321.

CESKENOVINY.CZ. (2023). Slovenská strana Hlas chce silnou pozici ve vládě, podle tisku i křeslo premiéra. Online. *Ceskenoviny.cz*. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2422497>. [citováno 2024-12-19].

CT24.CESKATELEVIZE.CZ (2021). Novým speciálním prokurátorem na Slovensku je Daniel Lipšic, podle opozice má příliš blízko k vládě. Online. *Ct24.ceskatelevize.cz*. Dostupné

z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/novym-specialnim-prokuratorem-na-slovensku-je-daniel-lipsic-podle-opozice-ma-prilis-blizko-k-vlade-38208>. [citováno 2024-12-19].

CT24.CESKATELEVIZE.CZ (2023a). Slovenský parlament schválil změnu ústavy pro předčasné volby. Online. *Ct24.ceskatelevize.cz*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/slovensky-parlament-schvalil-zmenu-ustavy-pro-predcasne-volby-11245>. [citováno 2024-12-19].

CT24.CESKATELEVIZE.CZ (2023b). Slovensko má za sebou ostrou kampaň, volby mohou přinést pat. Online. *Ct24.ceskatelevize.cz*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/slovensko-ma-za-sebou-ostrou-kampan-volby-mohou-prinest-pat-837>. [citováno 2024-12-19].

CT24.CESKATELEVIZE.CZ (2023c). Slovensko poprvé povede úřednická vláda. Čaputová jmenuje premiérem viceguvernéra centrální banky. Online. *Ct24.ceskatelevize.cz*. Dostupné z: < <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/slovensko-poprve-povede-urednicka-vlada-caputova-jmenuje-premierem-viceguvernera-centralni-banky-6655>>. [citováno 2024-12-19].

CT24.CESKATELEVIZE.CZ (2023d). Ve slovenských volbách má šanci nová národovecká strana, založili ji odpadlíci od Kotleby. Online. *Ct24.ceskatelevize.cz*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/ve-slovenskych-volbach-ma-sanci-nova-narodovecka-strana-zalozili-ji-odpadlici-od-kotleby-4649>. [citováno 2024-12-19].

CT24.CESKATELEVIZE.CZ (2023e). Třetí Pellegrini se směje, jeho Hlas rozhodne o slovenské vládě. Online. *Ct24.ceskatelevize.cz*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/treti-pellegrini-se-smeje-jeho-hlas-rozhodne-o-slovenske-vlade-733>. [citováno 2024-12-19].

DANICS, Š. (2019). Anti-systémové strany a politika militantní demokracie. In: *Socioekonomické a humanitní studie*, 9(1), pp. 79–95. ISSN 1804-6800.

DEEGAN-KRAUSE, K., & T. HAUGHTON (2015). Hurricane Season. Systems of Instability in Central and East European Party Politics. In: *East European Politics & Societies*, 29(1), pp. 61–80. DOI: <https://doi.org/10.1177/0888325414566072>.

DENIK.CZ (2020). Čaputová a Matovič se přihlásili k EU a NATO. Podepsali deklaraci. Online. *Denik.cz*. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/caputova-a-matovic-se-prihlasili-k-eu-a-nato-podepsali-deklaraci-20200509.html. [citováno 2024-12-19].

E15.cz (2023). Fico by mohl složit pohodlnou většinu, ukazuje průzkum. Matovič by se do parlamentu nedostal. Online. *E15.cz*. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/fico-by-mohl-slozit-pohodlnou-vetsinu-ukazuje-pruzkum-matovic-by-se-do-parlamentu-nedostal-1410493>. [citováno 2024-12-19].

ECHO24.CZ (2023). Fico chce být premiér, Pellegrinimu nabídl post předsedy parlamentu. Online. *Echo24.cz*. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/Hhu3C/zpravy-svet-slovensko-fico-se-nechce-vzdat-postu-premmiera-pellegrinimu-nabidl-predsedu-parlamentu>. [citováno 2024-12-19].

FILIPEC, O. (2019). Challenging Trends within Slovak Party System in the Context of 2016 Elections to the National Council of the Slovak Republic. In: *Politics in Central Europe*, 15(1), pp. 7–34. DOI: <https://doi.org/10.2478/pce-2019-0001>.

HAUGHTON, T., M. Rybář & K. DEEGAN-KRAUSE (2021). Corruption, Campaigning, and Novelty: The 2020 Parliamentary Elections and the Evolving Patterns of Party Politics in Slovakia. In: *East European Politics and Societies*, 36(3), p. 728–752. DOI: <https://doi.org/10.1177/08883254211012765>.

HAIČÁKOVÁ, D. (2023). Heger preberá stranu od Miroslava Kollára, predstavil projekt Demokrati. Online. *Domov.sme.sk*. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/23143755/heger-demokrati-volby-2023-nova-strana.html>. [citováno 2024-12-19].

HLOUŠEK, V. & L. KOPEČEK (2004). *Konfliktní demokracie. Moderní masová politika ve střední Evropě*. Brno: Mezinárodní politologický ústav. ISBN 80-210-3449-1

HNONLINE.SK (2023a). Fico vyostčuje súboj s Pellegrinim: Hlas je ako tajomný hrad v Karpatoch. Netuším, čo chcú. Online. *Hnonline.sk*. Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/96078261-fico-vyostcuje-suboj-s-pellegrinim-hlas-je-ako-tajomny-hrad-v-karpatoch-netusim-co-chcu>. [citováno 2024-12-19].

HNONLINE.SK (2023b). Nájomné byty sú realitou, hlásili bilbordy Sme rodina. Projekt padá na cene, varujú experti (anketa HN). Online. *Hnonline.sk*. Dostupné z: <https://hnonline.sk/finweb/ekonomika/96062981-najomne-byty-su-realitou-hlasili-bilbordy-sme-rodina-projekt-pada-na-cene-varuju-experti-anketa-hn>. [citováno 2024-12-19].

HYNČICA, P. (2010). Dominance SMERu v kontextu struktury konfliktních linií na Slovensku. In: BUREŠ, J., CHARVÁT, J., JUST, P. a kol. *Levice v České republice a na Slovensku 1989-2009*. Plzeň: Aleš Čeněk, pp. 137-151. ISBN 978-80-7380-294-3.

HYNČICA, P. (2019). Krize a kontinuita „starých“ a nástup nových politických stran na Slovensku. In: *Central European Journal of Politics*, 5(1), pp. 55–70. ISSN 2464-479X.

HYNČICA, P., P. MAŠKARINEC & L. NOVOTNÝ (2016). *Euroskepticismus ve střední Evropě*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2619-4.

HYNČICA, P. & D. ŠÁROVEC (2018). Slovenské politické strany optikou konceptu novosti. In: *Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni/The Faculty of Philosophy and Arts Review*, 10(2-3), pp. 7–34. DOI: <https://doi.org/10.24132/actaff.2018.10.2-3.1>.

HYNČICA, P. & D. ŠÁROVEC (2024). Success or failure of a newcomer? The HLAS-SD party as a new player in the Slovak party system. *Politologický časopis*. 31(2), pp. 54–72. DOI: <https://doi.org/10.5817/PC2024-2-169>.

CHARVÁT, J. & P. JUST (2018). Politické zemětřesení 2016? Dynamika stranického systému na Slovensku od roku 2002. In: *Politické vedy/Political Sciences*. 21(1), pp. 24–57. DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.1.24-57>.

iDNES.cz (2021). Fico hlasem odpůrců očkování. Prachsprostý byznys, vytvoří závislost, hlásá. Online. *Idnes.cz*. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/slovensko-robert-fico-smer-ockovani-covid-19-pfizer.A210911_092600_zahranicni_ajej. [citováno 2024-12-19].

IDNES.CZ (2022). Slovenská vláda zmrazila ceny elektřiny pro domácnosti. Nepohnou se tři roky. Online. *Idnes.cz*. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/slovensko->

energie-ceny-elektrina-zmrazeni-tri-roky-matovic-sulik.A220216_112810_eko-zahranicni_maz. [citováno 2024-12-19].

IDNES.CZ (2023). Bez nás vláda nevznikne, ví Pellegrini. Připouští jednání s oběma tábory. Online. *Idnes.cz*. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/slovensko-volby-vyjednavani-koalice-pellegrini-hlas-smer-fico.A231003_105352_zahranicni_bro. [citováno 2024-12-19].

IROZHLAS.CZ (2023). Slovenské parlamentní volby vyhrál Fico. Ale také Peter Pellegrini. Online. *Irozhlas.cz*. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/slovesko-volby-robert-fico-pellegrini-peter-progresivni-slovensko-smer-hlas_2310020630_ank. [citováno 2024-12-19].

JUST, P. (2018). *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. Praha: Metropolitan University Prague Press and Libri. ISBN 978-80-87956-78-6.

JUST, P. (2024). A Barrier Against Liberalism? The Coalition Formation Process after the 2023 Slovak Parliamentary Elections. In: *Studia Politica Slovaca*, 17(1), pp. 20–35. DOI: <https://doi.org/10.31577/SPS.2024-1.2>.

KARABOVÁ, D. & O. FILIPEC (2018). The Europeanization of Slovak Political Parties: the Case of Smer – Social Democracy, the Slovak National Party and Most-Híd. In: *Contemporary European Studies*, 13(2), pp. 5–29. ISSN 1805-5133.

KEREKEŠ, D., M. PINK & J. ŠEDO (2019). Slovenské stranické zemětřesení 2016. Pomohla by malá volební reforma? In: *Sociológia/Slovak Sociological Review*. 51(1), pp. 64–83. ISSN 0049-1225.

KLUKNAVSKÁ, A. (2013). Od Štúra k parazitom: Tematická adaptácia krajnej pravice v parlamentných voľbách na Slovensku. In: *Politologický časopis/Czech Journal of Political Science* 20(3), pp. 258–281. ISSN 1211-3247.

KOPEČEK, L. (2007). *Politické strany na Slovensku 1989-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-113-0.

KRIVÝ, V., D. BALKO & V. FEGLOVÁ (1995). *Slovensko a jeho regióny. Sociokultúrne súvislosti volebného správania*. Bratislava: Nadácia Média. ISBN 8096752510.

LEŠKA, D. (2013). Hlavné etapy formovania systému politických strán na Slovensku po roku 1989. In: *Sociológia/Slovak Sociological Review*, 45(1), pp. 71–88. ISSN 0049-1225.

LINEK, L. & O. GYÁRFÁŠOVÁ (2020). The Role of Incumbency, Ethnicity, and New Parties in Electoral Volatility in Slovakia. In: *Politologický časopis/Czech Journal of Political Science*, 27(3), pp. 303–322. DOI: <https://doi.org/10.5817/PC2020-3-303>.

MARUŠIAK, J. (2017). Political Entrepreneurs as a Challenge for the Party System in Slovakia. In: *Politologický časopis/Czech Journal of Political Science*, 24(2), pp. 179–200. DOI: <https://doi.org/10.5817/PC2017-2-179>.

MARUŠIAK, J. (2021). ‘Slovak, not Brussels Social Democracy’. Europeanization/De-Europeanization and the Ideological Development of Smer-SD Before 2020 Parliamentary Elections in Slovakia. In: *Politologický časopis/Czech Journal of Political Science*, 28(1), pp. 37–58. ISSN 1211-3247.

- MVCR.CZ (2024). Rejstřík politických stran a hnutí. Online. *Mvcr.cz*. Dostupné z: <https://aplikace.mv.gov.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Historie.aspx?id=543&typ=1>. [citováno 2024-12-19].
- MZV.SK. (2022). Dohoda o spolupráci v oblasti obrany mezi vládou Slovenskej republiky a vládou Spojených štátov amerických. Online. *Mzv.sk*. Dostupné z: <https://www.mzv.sk/documents/10182/4773714/220120-navrh-dohody-o-obrannej-spolupr%C3%A1ci-s-USA.+pdf/d2b6b1e6-ec03-4446-8543-30f68a0fcbf0>. [citováno 2024-12-19].
- NEMEŠOVÁ D. (2023). Znovuzrození strany Smer-SD. Jak vypadala letošní kampaň? Online. *Markething.cz*. Dostupné z: <https://markething.cz/znovuzrozeni-strany-smer-sd>. [citováno 2024-12-19].
- NOVÁK, L. (2023). ‚Moderní, proevropská a liberální strana.‘ Progresivní Slovensko v čele se Šimečkou šlape Ficovi na paty. Online. *Irozhlaz.cz*. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-svet/slovenske-volby-progresivni-slovensko-michal-simecka-robert-fico_2309261218_aur. [citováno 2024-12-19].
- NOVINKY.CZ (2023). Pellegrini připouští i vládu bez Smeru. Online. *Novinky.cz*. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-pellegrini-pripousti-i-vladu-bez-smeru-40445468>. [citováno 2024-12-19].
- OBYCAJNILUDIA.SK (2023). Vyhrá mafia alebo ľudia. Ty rozhodneš. OĽaNO a priatelia. Program 2023. Online. *Obycajnιλudia.sk*. Dostupné z: <https://www.obycajnιλudia.sk/volebny-program-2023/>. [citováno 2024-12-19].
- OMEDIACH.COM (2023). Kompletná kandidátka SNS do volieb 2023. Kto je kto (ZOZNAM). Online. *Omediach.sk*. Dostupné z: <https://www.omediach.com/tlacove-spravy/25105-kompletna-kandidatka-sns-do-volieb-2023-kto-je-kto-zoznam>. [citováno 2024-12-19].
- PERLÍNOVÁ, D. (2021). Pád slovenského premiéra. Matovič nezvládl vlastní ego, jeho vláda je krok od rozpadu. Online. *Zpravy.aktualne.cz*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/politicky-pad-slovenskeho-premiera-matovice/r~d1c0c1e4872f11eb8e470cc47ab5f122/>. [citováno 2024-12-19].
- PLEŠIVČÁK, M. (2023). How electoral geography can help in struggle with the far right: Example of Slovakia. In: *Journal of Comparative Politics*, 16(1), pp. 110–124. ISSN 1337-7477.
- PLUS7DNI.PLUSKA.SK (2022). Oficiálne pri Sulíkovi: Ministerka Kolíková vstúpila do SaS. Online. *Plus7dni.pluska.sk*. Dostupné z: <https://plus7dni.pluska.sk/omov/oficialne-pri-sulikovi-ministerka-kolikova-vstupila-sas>. [citováno 2024-12-19].
- RESPEKT.CZ (2023). Kdo je Petr Pellegrini. Muž, který rozhodne o směřování Slovenska. Online. *Respekt.cz*. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2023/41/rozhodne-pellegrini>. [citováno 2024-12-19].
- SEKERÁK, M. (2019). Towards conservatism? Party politics in Slovakia at the end of the 2010s. In: *European View*, 18(2), pp. 233–241. DOI: <https://doi.org/10.1177/1781685819883965>.

SMOLECOVÁ, A. & D. ŠÁROVEC (2021). Heading towards Collapse? Assessment of the Slovak Party System after the 2020 General Elections. In: *Slovak Journal of Political Sciences*, 21(1), pp. 27-50. DOI: <https://doi.org/10.34135/sjps.210102>.

SPRAVY.RTVS.SK (2022). Parlamentná rozprava sa zvrtila v osobné útoky medzi Ficom a Lipšicom. Online. *Spravy.rtvsk.sk*. Dostupné z: <https://spravy.rtvsk.sk/2022/12/parlamentna-rozprava-sa-zvrtla-v-osobne-utoky-medzi-ficom-a-lipsicom/>. [citováno 2024-12-19].

STÍSKALA, J. (2014). Party System of Slovak Republic and its Stability after 2010 and 2012 Elections in Comparative Perspective. In: *Slovak Journal of Political Sciences*, 12(3), pp. 224–251. DOI: <https://doi.org/10.2478/sjps-2013-0007>.

STRANA-HLAS.SK (2023a). Vyhlásenie Predsedníctva strany HLAS – sociálna demokracia. Online. *Strana-hlas.sk*. Dostupné z: <https://strana-hlas.sk/nezaradene/patricia-medved-macikova/vyhlasenie-predsednictva-strany-hlas-socialna-demokracia/>. [citováno 2024-12-19].

STRANA-HLAS.SK (2023b). Stačilo nenávisť, dajme hlas pokoju. Online. *Strana-hlas.sk*. Dostupné z: <https://strana-hlas.sk/aktuality/page/23/>. [citováno 2024-12-19].

STRANA-HLAS.SK (2023c). Budeme pokračovať v rokovaní o vládnej koalícii so stranami SMER a SNS. Online. *Strana-hlas.sk*. Dostupné z: <https://strana-hlas.sk/aktuality/patricia-medved-macikova/tlacova-sprava-budeme-pokracovat-v-rokovani-o-vladnej-koalicii-so-stranami-smer-a-sns/>. [citováno 2024-12-19].

STRATEGIE.HNONLINE.SK (2023). Markíza v problémoch. Jej predvolebná diskusia sa otriasa v základoch, politici odmietajú účasť. Online. *Strategie.hnonline.sk*. Dostupné z: <https://strategie.hnonline.sk/news/media/96106003-markiza-v-problemoch-jej-predvolebna-diskusie-sa-otriasa-v-zakladoch-politici-odmietaju-ucast>. [citováno 2024-12-19].

ŠÁROVEC, D. (2020) Konceptuální a metodologické aspekty výzkumu nových politických stran. In: *Politologická revue*, 26(1), pp. 67-86. ISSN 2571-0311.

ŠKOLKAY, A. & V. ŽÚBOROVÁ (2019). Populist Political Movement Sme rodina – Boris Kollár (We Are a Family – Boris Kollár). In: *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, 4, pp. 5–26. DOI: <https://doi.org/10.14746/ssp.2019.4.1>.

TERAZ.SK (2023a). Predsedníctvo KDH trvá na tom, že so Smerom do vlády nepôjde. Online. *Teraz.sk*. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/slovensko/predsednictvo-kdh-trva-na-tom-ze-so/745854-clanok.html>. [citováno 2024-12-19].

TERAZ.SK (2023b). Šimečka je ochotný prenechať prípadnú pozíciu premiéra Pellegrinimu. Online. *Teraz.sk*. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/slovensko/simecka-je-ochotny-prenechat-pripad/745934-clanok.html>. [citováno 2024-12-19].

VASIĽKOVÁ, A. & ANDROVIČOVÁ (2019). Príčiny nárastu podpory pravicového radikalizmu a extrémizmu na Slovensku: príklad politickej strany Kotleba–ĽSNS. In: *Central European Journal of Politics*, 5(1), pp. 71–99. ISSN 2464-479X.

VARABYEU KANCELOVÁ, N. (2024). Radical voters in rural areas of Slovakia and their role in the rise (and fall) of the ĽSNS party. In: *Studia Politica Slovaca*, 17(1), pp. 5–19. DOI: <https://doi.org/10.31577/SPS.2024-1.1>.

- VILČEK, I. (2024). *Kandidátku Progresivního Slovenska do eurovoleb povede expremiér Ódor*. Online. Novinky.cz. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-kandidatku-progresivniho-slovenska-do-eurovoleb-povede-expremier-odor-40458421>. [citováno 2024-12-19].
- VOCHOZKOVÁ, T. R. (2023). *Progresívne Slovensko prežilo neúspechy a doufá, že porazí Fica*. Online. Ct24.ceskatelevize.cz. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/progresivne-slovensko-prezilo-neuspechy-a-doufa-ze-porazi-fica-3130>. [citováno 2024-12-19].
- VOLBY.STATISTICS.SK (2020). *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky 2020*. Online. *Volby.statistics.sk*. Dostupné z: https://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2020/sk/vysledky_hlasovania_strany.html. [citováno 2024-12-19].
- VOLBY.STATISTICS.SK (2023). *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky 2023*. Online. *Volby.statistics.sk*. Dostupné z: https://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2023/sk/vysledky_hlasovania_strany.html. [citováno 2024-12-19].
- VOLBY.STATISTICS.SK (2023b). *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky 2023*. Online. *Volby.statistics.sk*. Dostupné z: https://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2023/sk/mandaty_strany.html. [citováno 2024-12-19].
- ZPRAVY.AKTUALNE.CZ (2023). *O budoucí vládě rozhodne Hlas, který skončil třetí. Ve hře jsou tři možné scénáře*. Online. *Zpravy.aktualne.cz*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/tri-mozne-scenare-nove-slovenske-vlady/r~8b8e95b8602911eebe29ac1f6b220ee8/>. [citováno 2024-12-19].